

Handläggare
Anders Hedlund
08-508 262 90**Till**
Trafiknämnden
2018-05-24

Kristall – vertikal accent i glas och stål på Sergels torg. Riktlinjer för ljussättning

Förslag till beslut

1. Trafiknämnden godkänner riktlinjer för ljussättning av obeliskan och användningen av närområdet enligt vad som följer av detta tjänsteutlåtande.

Jonas Eliasson
FörvaltningschefAnne Kemmler
Avdelningschef

Sammanfattning

Konstverket ”Kristall – vertikal accent i glas och stål” av Edvin Öhrström vid Sergels torg, ofta kallad obeliskan, har renoverats och fått ny belysning. Trafikkontoret föreslår att obeliskan får en ljussättning med färger anpassade till årstiderna enligt Öhrströms intentioner. Kontoret anser vidare att obeliskan inte bör skifta färg anpassat till olika enstaka eller återkommande evenemang annat än undantagsvis. Sådana undantag skulle kunna vara en händelse som har en särskild betydelse för nationen eller för staden och då innebära att kontoret gör en för tillfället anpassad ljussättning. Dammen runt obeliskan fredas i framtiden från installationer av tillfällig eller permanent karaktär.

Bakgrund

Konstverket ”Kristall – vertikal accent i glas och stål” av Edvin Öhrström vid Sergels torg, ofta kallad obeliskan, har renoverats och fått ny belysning. Edvin Öhrströms konstverk stod klart våren 1974 och Öhrströms vision för hur glasobeliskan skulle upplevas med invändig belysning finns dokumenterad. Före invigningen beskrev han skulpturen som en ”materialiserad ljusstråle”, elektrifierande och livgivande. Den visionen förverkligades dock aldrig under konstnärens livstid.

Det har gjorts många försök att få skulpturen att stråla ut ljus på det sätt som Öhrström hade beskrivit. Det blev dock inte som han tänkt sig, eftersom den kraftiga invändiga stålkonstruktionen och de tjocka glasprismorna gjorde att det aldrig blev den transparens och effekt som Öhrström hade förväntat sig.

Först 1997, fyra år efter hans död, konstruerades en belysningsanläggning som med en stor mängd reflektorer ändå lyckades nå ut med ett vitt kraftfullt ljus som dittills bäst efterliknade den vision han haft för skulpturen. Felet var bara att det saknades de färger som konstnären hade tänkt sig.

Edvin Öhrströms vision för obeliskan var att den skulle ge intimitet och värme i det stora kala uterummet, och skapa en lustkänsla och

stimulans med härlig färg- och materialverkan. Öhrström beskrev det bland annat på följande sätt:

”En kall vinterkväll kan glaskristallerna gå upp i en värmande orangegul färg – en materialiserad ljusstråle. En varm sommarnatt kan belysningen få den att glittra i en sval, kanske havsgrön ton”.

”En datastyrning skulle kontrollera olikfärgade strålkastare inuti skulpturen. Den skulle kunna spela olika färgprogram, olika färgsymfonier” (1986).

Det är först nu, 43 år efter invigningen, som det är tekniskt möjligt att åstadkomma en genomförbar lösning med tillräckligt starkt ljus som dessutom går att variera i färg. Den nya anläggningen har installerats med en ny teknik som anpassats efter de förutsättningar som den invändiga stålstommen och de massiva glasprismorna medger. Förutom det vita ljuset finns nu möjlighet att färgsätta obeliskan i den färgskala som Öhrström har beskrivit. Den utgår från hans egna anteckningar och bilder och är utprovad så att glasets karaktär framträder på ett tydligt sätt. Ljusstyrkan och jämnheten kommer att förbättras och antalet ljuspunkter är betydligt fler eftersom man nu har placerat belysningen utmed hela pelarens höjd.

Ärendets beredning

Ljussättningen har föredragits i stadsmiljögruppen, vilket är en rådgivande grupp med representanter från bl.a. stadsbyggnads-, trafik- och fastighetskontoren, stadsmuseum, skönhetsrådet, stadsdelsförvaltningar, Stockholm konst m.fl.

Trafikkontorets synpunkter

Konstverket Kristall – vertikal accent i glas och stål har av många tidigare upplevts som återhållsam och svår att förstå under kvällstid. Detta eftersom ljuset har haft svårt att lysa genom glaset på det sätt som ursprungligen avsågs. Efter den genomförda renoveringen kan konstnärens ambition att lysa upp glaset med färgat ljus äntligen uppnås. Nu kommer konstverket att kunna uppmärksammas mer och ta en större visuell plats i stadsbilden under den mörka delen av dygnet.

Det finns stora möjligheter att variera obeliskens färgsättning, men detta får inte innebära att respekten för upphovsmannens konstnärliga intentioner åsidosätts. Glasobeliskan är ett konstverk, och avsikten bör vara att följa konstnärens visioner för verket så långt det är möjligt.

Skulpturen har blivit en stark symbol för Stockholm, och Sergels torg är en självklar plats att samlas vid stora gemensamma manifestationer.

Öhrströms konstnärliga intentioner för platsen och den färgskala som Öhrström har beskrivit ligger till grund för den nya gestaltningen. Konstverket kommer gradvis, med långa intervall, att ändra färg under året med färger som kommer att skifta från varma färger vintertid till kallare sommartid. Med utgångspunkt från Öhrströms egna konstnärliga intentioner för platsen bör denna princip följas.

Trafikkontoret föreslår därför att obeliskan får en ljussättning med färger anpassade till årstiderna enligt Öhrströms intentioner. Utöver det bör den inte skifta färg anpassat till olika enstaka eller återkommande evenemang. Undantagsvis kan trafikkontoret vid en händelse som har en särskild betydelse för nationen eller för staden göra för tillfället anpassad ljussättning. Vidare ska dammen runt obeliskan fredas i framtiden från installationer av tillfällig eller permanent karaktär.

Glasobeliskan tänds varje dag före skymningen, och lyser hela natten.

Trafikkontorets förslag

Trafiknämnden godkänner principer för ljussättning av obeliskan och användningen av närområdet.

Slut